

REPUBLIKA E KOSOVËS - РЕПУБЛИКА КОСОВО - REPUBLIC OF KOSOVO
GJKATA KUSHTETUESE
УСТАВНИ СУД
CONSTITUTIONAL COURT

Priştine, 11 Haziran 2018
Nr. Ref.: AGJ1259/18

KARAR

Başvuru No: KI115/16

Başvurucu

Branko Ljumović, Ranko Ljumović ve Anica Vukićević-Ljumović

**Kosova Özelleştirme Ajansı Davalarıyla İlgili Kosova Yüksek Mahkemesi
Özel Dairesi Temyiz Heyeti'nin AC-II-12-0126 sayı ve 21 Nisan 2016
tarihli kararı hakkında anayasal denetim başvurusu**

KOSOVA CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ

Mahkeme Heyeti:

Arta Rama-Hajrizi, Başkan
Ivan Čukalović, Başkanvekili
Altay Suroy, Üye
Almiro Rodrigues, Üye
Snezhana Botusharova, Üye
Bekim Sejdiu, Üye
Selvete Gërxhaliu-Krasniqi, Üye
Gresa Caka-Nimani, Üye

Başvurucu:

1. Başvuru, ranko Ljumović, Ranko Ljumović ve Anica Vukićević Ljumović (bundan böyle: başvuruçular) tarafından teslim edilmiş olup, başvuruçuların Priştineli avukat Visar Vehapi temsil etmiştir.

İtiraz Edilen Karar

2. Başvurucular, Priştine Belediye Mahkemesi'nin [C.nr.2021/2007] 29 Temmuz 2010 tarihli kararıyla ilgili olarak Kosova Özelleştirme Ajansı Davalarıyla İlgili Kosova Yüksek Mahkemesi Özel Dairesi Temyiz Heyeti'nin (bundan böyle: Temyiz Heyeti) AC-II-12-0126 sayı ve 21 Nisan 2016 tarihli kararına itiraz etmişlerdir.
3. İtiraz konusu karar 17 Mayıs 2016 tarihinde başvuruculara teslim edilmiştir.

Başvurunun Konusu

4. Başvurunun konusu başvurucunun Kosova Cumhuriyeti Anayasası'nın (bundan böyle: Anayasa) 3. maddesi [Kanun Önünde Eşitlik], 22. maddesi [Uluslararası Anlaşma ve Belgelerin Dolaysız uygulanması], 24. maddesi [Kanun Önünde Eşitlik], 31. maddesi [Adil ve Tarafsız Yargılanma Hakkı], Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (bundan böyle: AİHS) 1. Ek Protokolünün 1. maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 46. maddesi [Mülkiyetin Korunması] ve Anayasa'nın 53. maddesi [İnsan Hakları Hükümlerinin Yorumlanması] ile güvence altına alınmış olan haklarının ihlali bulunduğu iddia edilen itiraz konusu karar hakkında anayasal denetim talebidir.

İlgili Hukuk

5. Başvuru Anayasa'nın 113. madde [Yargılama Yetkisi ve Yetkili Taraflar] fıkrasına, 03/L-121 sayılı Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Hakkında Kanunun (bundan böyle: Kanun) 22. maddesi [Başvurunun İşleme Konması], 47. maddesi [Başvurunun Kesinleştirilmesi] ve 49. maddesine [Süreler] ve Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (bundan böyle: İçtüzük) 29. kuralına [Başvuruların ve Cevapların Sunulması] dayandırılmıştır.

Başvuru Süreci

6. Başvurucular posta yoluyla 17 Eylül 2016 tarihinde Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesine (bundan böyle: Mahkeme) başvurusunu ulaştırmışlardır.
7. Mahkeme Başkanı 19 Ekim 2016 tarihinde Üye Gresa Caka-Nimani'yi raportör yargıç olarak görevlendirmiş, üyeler Altay Suroy (başkan), Snezhana Botusharova ve Selvete Gërzhaliu-Krasniqi'den oluşan ön inceleme heyetini belirlemiştir.
8. Mahkeme, başvurunun kaydedildiğini 9 Kasım 2016 tarihinde başvuruculara ve Temyiz Heyetine bildirmiştir.
9. Ön İnceleme Heyeti 29 Mayıs 2018 tarihinde raportör yargıcın raporunu görüştüktan sonra Mahkeme Heyetine başvurunun kabul edilirdiği yönünde öneri sunmuştur.

Olguların Özeti

10. Başvurucuların annesi 2 Şubat 1959 tarihinde [nr.Vr.570/60] Orloviç Tarım Kooperatifi (bundan böyle: Tarım Kooperatifi) ile mülk satış sözleşmesi akdetmiştir. Sözleşme 2 Mart 1960 tarihinde Priştine İl Mahkemesinde tasdik edilmiştir. Başvurucular, bahse konu sözleşmede belirlenmiş olan tutarı hiçbir zaman tahsil edemediklerini ileri sürmüşlerdir.
11. Başvurucular 14 Ağustos 2007 tarihinde Kosova Emanet Ajansı Davalarıyla İlgili Kosova Yüksek Mahkemesi Özel Dairesine (bundan böyle: YMÖD), 17 Eylül 2007 tarihinde ise Priştine Belediye Mahkemesine dava dilekçesi vermişlerdir.
12. Başvurucular ilgili dava dilekçeleri yoluyla satış sözleşmesinin hükümsüz ilan edilmesini ve Tarım Kooperatifinin yasal ardılı olarak Kosova Ovası merkezli KBI “Kosova Export” Kamu Şirketine (bundan böyle: Kosova Export) davacılara, dolayısıyla başvurularda, dava konusu mülkün iadesinin buyurulmasını talep etmişlerdir.
13. YMÖD 20 Kasım 2007 tarihinde [SCC-07-0322 sayılı] çıkardığı kararla davayı Priştine Belediye Mahkemesine iletmıştır. Bahse konu kararda diğerlerine ilaveten, Belediye Mahkemesinin herhangi bir kararına karşı yapılacak itiraz başvurularının YMÖD’ye teslim edilmesi gerektiği belirtilmiştir.
14. Priştine Belediye Mahkemesi 29 Temmuz 2010 tarihinde [C.nr.2021/2007] kararla başvurucuların dava dilekçesini kabul ederek, başvurucular ile Tarım Kooperatifi arasında akdedilmiş olan [nr.Vr.570/60] mülk satış sözleşmesini hükümsüz ilan etmiştir. Zira bu karara göre satış sözleşmesinde belirtilmiş olan tutarın tahsili doğrulanamamış, be nedenle davalı Kosova Export’a bu kararda belirtildiği şekilde başvurularda mülk tutarının karşılanması buyurulmuştur. Belediye Mahkemesi kararındaki kanun yolu yönergesinde tarafların bahse konu karara 60 (altmış) gün içerisinde itiraz hakkı bulunduğu belirtilmiştir.
15. Kosova Özelleştirme Ajansı (bundan böyle: KÖA) Kosova Export şirketinin yönetiminden yetkili makam olarak 18 Kasım 2010 tarihinde YMÖD Temyiz Heyetine Priştine Belediye Mahkemesinin C.nr.2021/2007 sayılı kararına karşı itiraz başvurusunda bulunmuş ve çekişmeli yargılama usulü hükümlerinin ihlali, fiili durumun yanlış tespiti ve maddi hukukun ihlali bulunduğunu ileri sürmüştür.
16. Ratar Kamu Şirketi (bundan böyle: Ratar) de 26 Kasım 2010 tarihinde Belediye Mahkemesinin C.nr.2021/2007 sayılı kararına karşı itiraz başvurusunda bulunmuş, itiraz konusu kararın iptalini talep etmiş ve yeniden görüşülmek üzere dava dosyasının iadesi veya itiraz konusu kararın değiştirilip dava dilekçesinin reddedilmesini talep etmiştir.
17. Başvurucular 20 Eylül 2011 tarihinde Temyiz Heyetine başvurarak davada taraf olarak Ratar şirketinin meşruiyetine itiraz etmiş ve adli süreçte olan kamu şirketlerini temsile yetkili te kurumun KÖA’nın olduğunu ileri

sürmüşlerdir. Başvurucular aynı iddiayı 23 Temmuz 2013 tarihli dava dilekçesinde de yenilemişlerdir.

18. Başvurucular 22 Temmuz 2013 tarihli yazılarında 29 Temmuz 2010 tarihli [C.nr.2021/2007] Belediye Mahkemesi kararına KÖA'nın yaptığı itiraza ilişkin yasal süreye de karşı çıkmışlardır. Başvurucular Kosova Emanet Ajansı Davalarıyla İlgili Kosova Yüksek Mahkemesi Özel Dairesinin Kuruluşuna İlişkin 2002/13 Sayılı UNMIK Yönetmeliği Değişikliği Hakkında 2008/4 sayılı UNMIK Yönetmeliğine (bundan böyle: 2008/4 sayılı Yönetmelik) uyarınca KÖA'nın Temel Mahkeme kararına karşı itiraz başvurusunun süresi geçmiş olduğunu ortaya koymuşlardır.
19. Başvurucular 24 Mayıs 2014 tarihinde Temyiz Heyetine başvurarak dava konusu her türlü mülk üzerinde KÖA'nın herhangi bir işlem yapmasını durdurmuş olan yargı hükmünün onayını önermişlerdir. Temyiz Heyeti 25 Eylül 2014 tarihinde çıkardığı kararla başvurucuların bir önceki yargı hükmüne ilişkin talebini reddetmiştir.
20. KÖA'nın 18 Kasım 2010 tarihli itirazı ile Ratar'ın 26 Kasım 2010 tarihli itirazı 28 Şubat 2016 tarihinde başvuruculara teslim edilerek 21 günlük süre içerisinde kendilerinden bu konuya ilişkin yorumlarını vermeleri istenmiştir. Başvurucular belirlenmiş süre içerisinde Temyiz Heyetine herhangi bir yorum sunmamışlardır.
21. Başvurucular 31 Mart 2016 tarihinde bir kez daha Temyiz Heyetine başvurarak yargı sürecinde Ratar şirketinin ehliyetine itiraz etmişler ve KÖA'nın itiraz dilekçesinin yasal süre içerisinde teslim edilip edilmediği hususuna itiraz etmişlerdir. Başvurucular buna ilişkin itirazlarını hem 2008/4 sayılı Yönetmelik hem de Temyiz Heyetinin içtihatlarına dayandırmışlardır.
22. Temyiz Heyeti 21 Nisan 2016 tarihinde AC-II-12-126 sayılı kararla KÖA'nın itirazını onayıp Priştine Belediye Mahkemesinin C.nr.2021/2007 sayılı kararını feshetmiştir.
23. Temyiz Heyeti kararına ilişkin gerekçesini aşağıdaki paragrafta bildirmiştir:

İlk derece mahkemesi hukuk konusu olarak var olmayan kanun yolunu onamıştır. Bu davadan açıkça anlaşılıyor ki davacı 1959 tarihli sözleşmenin konusu olan mülklerin sahibi davalı değildir. İlk başta belirtilenden farklı bir mülk üzerindeki mülkiyet iddiası hukuken imkansızdır. Böyle durumlarda –sözleşme yürürlükten kaldırılır, iptal edilir veya feshedilir ve davalı asıl dava konusu mülkün maliki olmadığında sadece mali tazminat imkanı bulunmaktadır. Öyle ki itiraz konusu karar hatalıdır ve bozulup dava dilekçesi temelden yoksun olarak reddedilmelidir.

Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucular Anayasa'nın 3. maddesi [Kanun Önünde Eşitlik], 22. maddesi [Uluslararası Anlaşma ve Belgelerin Dolaysız Uygulanması], 24. maddesi [Kanun Önünde Eşitlik], 31. maddesi [Adil ve Tarafsız Yargılanma Hakkı], AİHS'nin 1. Ek Protokolünün 1. maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 46. maddesi [Mülkiyetin Korunması] ve 53. maddesi [İnsan Hakları Hükümlerinin Yorumlanması] ile güvence altına alınmış haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.
25. Başvurucular, Priştine Belediye Mahkemesinin C.nr.2021/2007 sayı ve 29 Temmuz 2010 tarihli kararının 2008/4 sayılı Yönetmelikte belirtildiği şekilde, itiraza ilişkin yasal sürenin geçmesiyle kesinleştiğini ve sonuç olarak *res judicata* olduğunu belirtmişlerdir. Başvurucular bu çerçevede KÖA'nın Belediye Mahkemesi kararına karşı itiraz başvurusunun 2008/4 sayılı Yönetmelikte belirenmiş olan 30 (otuz) günlük yasal süre geçtikten sonra Temyiz Heyetine yapıldığını ve Temyiz Heyeti bu itiraz başvurusunu yasal süre içerisinde yapılmış gibi kabul ederek, kendilerinin Anayasa'nın 24 ve 31. maddeleriyle güvence altına alınmış olan kanun önünde eşitlik ile adil ve tarafsız yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.
26. Anayasa'nın 24. madde ihlaline ilişkin spesifik iddialarla ilgili olarak başvurucular, KÖA'nın itiraz başvurusunu yasal süre içerisinde yapılmış gibi kabul ederek YMÖD Temyiz Heyetinin başvuruların yasal süresi konusundaki kendi içtihatlarına aykırı hareket ettiğini ve bu şekilde başvurucuları benzer koşullarda farklı şekilde konumlandığını belirtmişlerdir. Başvurucular bu çerçevede YMÖD Temyiz Heyeti'nin ASC-10-2012 sayı ve 29 Nisan 2010 tarihli kararına, ASC-10-005 sayı ve 17 Ağustos 2010 tarihli kararına, ASC-10-0040 sayı ve 17 Ağustos 2010 tarihli kararına, SCA-09-0096 sayı ile AC-2II-12-0120 sayı ve 20 Haziran 2013 tarihli kararlarına atıfta bulunmuşlardır. Başvurucular Temyiz Heyetinin bu içtihadının Anayasa Mahkemesi'nin K14/13 sayı başvurusuna ilişkin 8 Mayıs 2014 tarihli kabul edilmezlik kararıyla da doğrulandığını belirtmişlerdir.
27. Anayasa'nın 31. madde ihlaline ilişkin iddialarla ilgili olarak başvurucular, Belediye Mahkemesi kararının kesinleşmiş hal aldığını ve buna karşı yapılmış olan itiraz başvurusunu yasal süre dışında olduğunu belirterek hukuki güvence ilkesinin ihlal edildiğini belirtmişlerdir. Başvurucular bu bağlamda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (bundan böyle: AİHM) *Stere ve diğerleri/Romanya; Bronowski/Polonya; Sovtransavto Holding/Ukrayna ve Ryabykh/Rusya* davalarına ilişkin içtihatlarına atıfta bulunmuşlardır. Başvurucular ayrıca Temyiz Heyeti kararının, kendi iddialarından herhangi birini ve özellikle KÖA itiraz başvurusunun yasal süre içerisinde yapılmış yapılmadığıyla ilgili olanları dikkate almadığı için gerekçeli karar alma hakkının da ihlal edildiğini belirtmişlerdir.
28. Başvurucular ayrıca AİHS'nin 1. EK Protokolünün 1. maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 46. maddesiyle güvence altına alınmış olan haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Onlar, Belediye Mahkemesi kararının kesinleşmesiyle kendilerinin mülkiyet haklarının teyit edilmiş olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bahse konu karar iddiaya göre *res judicata* olmuş ve

başvurucular mülkiyetin doğrulanmasının yanı sıra AİHM içtihatlarıyla tanımlanmış olan *meşru beklenti* hakkını da kazanmışlardı. Başvurucular bu anlamda *Sporrong ve Lonroth/İsveç, Sovtransavto Holding/Ukrayna, Slivenko/Letonya ve Beyeler/İtalya* davalarına atıfta bulunmuşlardır.

29. Başvurucular nihayetinde Mahkeme'den itiraz konusu kararın Anayasa'nın 3, 22, 24, 31, 46 ve 53. maddelerinin ihlali suretiyle alındığının ilan edilmesini ve Temyiz Heyeti'nin AC-II-12-2016 sayı ve 21 Nisan 2016 tarihli kararının hükümsüz kılınıp Priştine Belediye Mahkemesinin C.nr.2021/2007 sayı ve 29 Temmuz 2010 tarihli kararının *res judicata* olarak yürürlükte bırakılmasını talep etmişlerdir.

Başvurunun Kabul Edilirliği

30. Mahkeme başvurunun Anayasada belirtilmiş ve Kanun ile İçtüzük'te ayrıntıları verilmiş olan kabul edilirlilik koşullarının yerine getirip getirmediğini değerlendirir.
31. Mahkeme bu anlamda Anayasa'nın 113. maddesinin [Yargılama Yetkisi ile Yetkili Taraflar] 1 ve 7. fıkralarına atıfta bulunmuştur. İlgili anayasal hükümler şöyledir:

1. Anayasa Mahkemesi, yasal şekilde sadece yetkili makamlarca açılmış davalar hakkında karar verir.

[...]

7. Yasalarla belirlenen tüm yasal yollar tükendikten sonra bireyler, kamu otoriteleri tarafından kendi bireysel hak ve özgürlükler ihlal edildiğinde dava açma haklarına sahiptirler.

32. Mahkeme ayrıca Kanun'da belirtilmiş olan kabul edilirlilik koşullarının yerine getirilip getirilmediğini de incelemiştir. Bununla ilgili olarak Mahkeme, Kanun'un 47. maddesi [Bireysel Başvuru], 48. madde [Başvurunun Kesinleştirilmesi] ve 49. maddesine [Süreler] atıfta bulunur. Maddeler şöyledir:

Madde 47
[Bireysel Başvurular]

1. Herhangi bir kamu otorite tarafından Anayasa ile garanti edilen bireysel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğinin iddia edilmesi durumunda her bireyin Anayasa Mahkemesi tarafından kanuni koruma istemesi hakkı vardır.

2. Birey, sadece yasa ile tayin edilen tüm hukuki araçların tükenmiş olması durumundan sonra sözü edilen istemi başlatabilir.

Madde 48
[Başvurunun Kesinleştirilmesi]

İstem müracaatında bulunan kişi, isteminde hangi hak ve özgürlüğünün ihlal edildiğini tahmin ettiğini ve müracaatta bulunan kişinin itirazda bulunmak istediği kamu otoritenin somut işleminin hangisi olduğu konusunda doğru bir açıklama yapmakla görevlidir.

Madde 49
[Süreler]

İstem dört (4) ay bir süre içerisinde sunulur. Süre, müracaatta bulunan kişiye mahkeme kararının teslim edilmesi gününden itibaren başlar. ...

33. Bu gerekliliklerin yerine getirilmesi ile ilgili olarak Mahkeme, başvuru yapan yetkili taraf sıfatıyla kanunla belirlenmiş tüm kanun yollarını tükettikten sonra kamu otoritesinin bir işlemi olarak 21 Nisan 2016 tarihli [AC-II-12-126] YMÖD Temyiz Heyeti kararına itiraz etmiş olduğunu tespit etmiştir. Başvuru yapan ayrıca, Kanun'un 48. maddesi uyarınca, ihlal edildiği iddia edilen hak ve temel özgürlükleri açıklığa kavuşturmuş ve Kanun'un 49. maddesinde belirtilen süreler uygun olarak bir başvuruda bulunmuştur.
34. Mahkeme sonuç olarak bu başvurunun, İçtüzük'ün 36. kuralı (1) (d) bendine göre açıkça temelsiz olmadığını tespit etmiştir. Mahkeme ayrıca, başka hiçbir esasa göre kabul edilemez olmadığını belirtir. Bu nedenle başvurunun kabul edilebilir olduğu beyan edilmelidir (bkz. AİHM davası *Alimuçaj v. Arnavutluk*, başvuru No:20134/05, 9 Temmuz 2012 tarihli karar, 144. paragraf; ayrıca bkz. KI97/16, Başvuru *IKK Classic*, 9 Ocak 2018 tarihli karar, paragraf 38).

İlgili yasal hükümler

UNMIK / Yönetmelik / 2008/4
5 Şubat 2008

KOSOVA EMANET AJANSI DAVALARIYLA İLGİLİ KOSOVA YÜKSEK MAHKEMESİ ÖZEL DAİRESİNİN KURULUŞUNA İLİŞKİN 2002/13 SAYILI UNMIK YÖNETMELİĞİ DEĞİŞİKLİĞİ HAKKINDA YÖNETMELİK
[...]

Madde 9 - Kararnameler, Kararlar ve İtiraz Başvuruları

Madde 9.5

Yargılama heyeti kararı veya hükmü kabul edildiği tarihten itibaren otuz (30) gün içerisinde taraflar gönderilir. İlgili taraf, yeniden görüşülmesi için böyle bir kararın teslim alındığı tarihten itibaren otuz gün içinde Temyiz heyetine itiraz başvurusunda bulunabilir.

[...]

UNMIK / Yönetim Yönergesi / 2008/6
11 Temmuz 2008

KOSOVA EMANET AJANSI DAVALARIYLA İLGİLİ KOSOVA YÜKSEK MAHKEMESİ ÖZEL DAİRESİNİN KURULUŞUNA İLİŞKİN 2002/13 SAYILI UNMIK YÖNETMELİĞİNİN DEĞİŞİKLİK VE UYGULANMASINA İLİŞKİN YÖNETİM YÖNERGESİ

[...]

Madde 59

İtiraz Başvurusu

59.1 *İtiraz başvurusu kararın teslim alındığı tarihten itibaren iki aylık süre içerisinde böyle bir başvuruda bulunacak olan tarafça Özel Daire'ye yapılır.*

Esas İncelemesi

35. Mahkeme, başvuruların Temyiz Heyetine itiraz ettiklerini ve itiraz konusu mülklere ilişkin mülkiyet haklarının başlangıçta teyit edildiği Belediye Mahkemesinin kararını iptal ettiklerini hatırlar. Mahkeme ayrıca, mevcut dava koşullarında esas meselenin KÖA'nın Belediye Mahkemesi kararına karşı itirazının yasal süre içerisinde yapıp yapılmadığıyla ilgili olduğunu hatırlar.
36. Mahkeme bu bağlamda Belediye Mahkemesi kararının 29 Temmuz 2010 tarihinde alındığını belirlemiştir. Dava dosyasındaki evraka göre bu kararın KÖA tarafından 30 Eylül 2010 tarihinde teslim alındığı ortaya çıkmıştır. Bahse konu kararın kanun yolu yönergesinde taraflara Temyiz Heyetine yapılacak her tür itiraz başvurusunun 60 (altmış) gün içinde verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Diğer yandan, 2008/4 sayılı UNMIK Yönetmeliği, kararın alınmasından itibaren 30 gün içinde, 2008/6 Yönetim Yönergesi ise itiraz başvurusu süresinin 60 gün olduğunu belirlemiştir. KÖA itiraz dilekçesini 18 Kasım 2010 tarihinde, dolayısıyla Belediye Mahkemesi kararını teslim aldığı tarihten bir ayı aşkın bir süre sonra sunmuştur.
37. Temyiz Heyeti'ne itiraz dilekçelerinin teslimi için 2008/4 sayılı Yönetmelik ve 2008/6 Yönetim Yönergesinde belirlenmiş olan sürenin farklı olması aslında başvuruların iddialarının özünü oluşturmaktadır. Başvurular, Yönetmelikte belirlenmiş olan 30 (otuz) günlük süre geçmesine rağmen Temyiz Heyeti'nin iddiaya göre, yerleşmiş içtihatlarına aykırı bir şekilde KÖA tarafından verilen itiraz başvurusunu kabul ederek, başvuruların KÖA itiraz başvurusunun süre dışı olduğuna ilişkin sürekli iddialarını dikkate almamakla kalmamış, onları gerekçelendirmediğini de ileri sürmüşlerdir.
38. Başvurular bu çerçevede, iddiaya göre, Temyiz Heyeti'nin, kendi içtihadına aykırı davranarak eşitsiz bir konuma getirdikleri için Anayasa'nın 24. maddesiyle güvence altına alınmış olan haklarının b) başvuruların temel iddialarıyla ilgili olarak Temyiz Heyeti kararının gerekçelendirilmediği ve dahası itiraza ilişkin yasal sürenin geçilmiş olmasıyla Belediye Mahkemesi kararının kesinleşmiş kaziye olduğu için Anayasa'nın 31. maddesiyle güvence altına alınmış olan haklarının ve c) Belediye Mahkemesinin nihai kararına dayanarak, mülkiyet haklarıyla ilgili "meşru beklentiler" de elde etmiş

oldukları için AİHS'nin 1. Ek Protokolü 1. maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 46. maddesiyle güvence altına alınmış olan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

39. Başvurucuların iddialarını ele alırken Mahkeme, Anayasa'nın 53. maddesi [İnsan Hakları Hükümlerinin Yorumlanması] gereğince Anayasa ile güvence altına alınmış olan temel hak ve özgürlükleri yorumlaması esnasında AİHM'nin içtihatlarını dikkate alır. Mahkeme bu çerçevede öncelikle başvurucuların gerekçeli bir mahkeme kararı alma haklarını ve özellikle YKÖD içtihatları ışığında KÖA'nın itirazına ilişkin yasal süre gerekçesinin bulunmayışıyla ilgili iddialarını ele alacaktır.
40. Mahkeme bu çerçevede adil yargılanma hakkının gerekçeli bir karar alma hakkını kapsadığını hatırlatır. AİHM, adalet sisteminin düzgün bir şekilde uygulanmasına ilişkin bir ilkeyi yansıtan içtihadına göre, mahkeme ve divan kararlarının dayandıkları gerekçeleri uygun şekilde belirtmeleri gerektiğini belirlemiştir. (Bkz. *Tatishvili/Rusya*, AİHM Kararı, Başvuru No. 1509/02, 22 Şubat 2007, 58. paragraf).
41. AİHM ayrıca, yetkili makamların yargı sistemlerinin AİHS'nin 6 (1) madde şartlarına uyduğundan emin olmak için uygun araçların seçiminde önemli ölçüde özgürlüğe sahip olmalarına rağmen, mahkemelerin “kararlarını dayandırdıkları gerekçeleri yeterli açıklıkta ortaya koymaları gerektiğini” tespit etmiştir. (Bkz. *Hadjianastassiou/Yunanistan*, 16 Aralık 1992 tarihli AİHM Kararının 33. paragrafı; ayrıca bkz. Mahkeme'nin KI97/16 sayılı başvurusu, Başvurucu: “*IKK Classic*”, 9 Ocak 2018 tarihli kararın 45. paragrafı).
42. AİHM'ye göre gerekçeli bir kararın işlevi, taraflara dinlendiklerini göstermektir. Dahası, gerekçeli bir karar, bir tarafa karara itiraz etme ve bir temyiz organı tarafından kararın yeniden gözden geçirilmesi imkanını sunar. Ancak gerekçeli bir karar vermekle kamuya açık bir adalet yönetimi mümkün olabilir. (Bakınız: *Hirvisaari/Finlandiya*, No. 49684/99, 27 Eylül 2001, 30. paragraf; *Tatishvili/Rusya*, 22 Şubat 2007 tarihli AİHM kararının 58. paragrafı; Mahkeme'nin KI97/16 sayılı “*IKK Classic*” başvurusu, 9 Ocak 2018 tarihli kararın 46. paragrafı ve KI22/16 sayılı *Naser Husaj* başvurusu, 9 Haziran 2017 tarihli kararın 40. paragrafı).
43. AİHM, AİHS'nin 6. maddesinin, mahkemelerin karar gerekçelerini bildirmeye yükümlü kılmasıyla birlikte, bunun her bir argümana ayrıntılı bir cevap verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılabilmesi gerektiğini belirlemiştir. (Bkz. AİHM *Van de Hurk/Hollanda* davasına ilişkin 19 Nisan 1994 tarihli kararının 61. paragrafı; *Higgins ve Diğerleri/Fransa*, AİHM, no. 134/1996/753/952, 19 Şubat 1998 tarihli kararın 42. paragrafı ve Mahkeme'nin KI97/16 sayılı “*IKK Classic*” başvurusuna ilişkin 9 Ocak 2018 tarihli kararının 47. paragrafı).
44. Gerekçelerin bildirilme yükümlülüğünün uygulanma derecesi kararın niteliğine göre değişebilir ve davanın şartları ışığında belirlenmelidir. (Bkz. AİHM, *Garcia Ruiz/İspanya*, 30544/96 sayılı başvuruya ilişkin 21 Ocak 1999 tarihli kararın 29. paragrafı; *Hiro Balani/İspanya*, 9 Aralık 1994 tarihli kararın 27. paragrafı; *Higgins ve Diğerleri/Fransa*, a.g.k. 42. paragrafı; ayrıca

bkz. Mahkeme'nin KI97/16 “*IKK Classic*” başvurusuna ilişkin 9 Ocak 2018 tarihli kararının 48. paragrafı ve KI22/16 *Naser Husaj* başvurusuna ilişkin 9 Haziran 2017 tarihli kararının 44. paragrafı).

45. Örneğin, bir itiraz başvurusunu reddederken bir istinaf mahkemesi, prensip olarak, alt mahkemenin kararının gerekçelerini onayabilir. (Bakınız: AİHM davaları, *García Ruiz/İspanya*, 21 Ocak 1999 tarihli kararı 26. paragrafı ve *Helle/Finlandiya*, 19 Aralık 1997 tarihli kararın 59 ve 60. paragrafları). Daha düşük bir mahkeme veya makam, tarafların mevcut herhangi bir itiraz hakkını etkili bir şekilde kullanabilmelerini sağlayacak gerekçeler sunmalıdır. [Bakınız: AİHM vakası *Hirvisaari/Finlandiya*, başvuru No. 49684/99, 27 Eylül 2001 tarihli kararın 30. paragrafı ve Mahkeme'nin KI97/16 sayılı “*IKK Classic*” başvurusuna ilişkin 9 Ocak 2018 tarihli kararının 49. paragrafı).
46. Bununla birlikte, AİHM, mahkemelerin belirli bir davada argüman seçme ve tarafların ibrazlarını desteklemek için kanıtları kabul etmede belirli bir takdir yetkisine sahip olmasına rağmen, ulusal bir mahkemenin kararlarına ilişkin gerekçeleri haklı göstererek faaliyetini meşrulaştırmakla yükümlü olduğunu belirlemiştir. (Bkz. AİHM *Suominen/Finlandiya*, başvuru No. 37801/97, 1 Temmuz 2003 tarihli kararın 36. paragrafı ve Mahkeme'nin KI97/16 sayılı “*IKK Classic*” başvurusuna ilişkin 9 Ocak 2018 tarihli kararın 50. paragrafı).
47. Öyle ki mahkemenin argümanda gündeme getirilen her hususu ele alması gerekli olmasa da (bkz. *Van de Hurk/Hollanda*, a.g.k. 61. paragraf) başvuru sahiplerinin esas argümanlarına değinilmelidir (bkz. AİHM davaları *Buzescu/Romanya*, Başvuru No. 61302/00, 24 Mayıs 2005 tarihli kararın 63. paragrafı; *Pronina/Ukrayna*, Başvuru No. 63566/00, 18 Temmuz 2006 tarihli kararın 25. paragrafı). Aynı şekilde, bir kararda kanuna iyi dayandırılmamış bir gerekçesinin verilmesi Sözleşme'nin 6. maddesinin kriterlerini yerine getirmiş olmaz. (Bkz. Mahkeme KI97/16 sayılı “*IKK Classic*” başvurusuna ilişkin 9 Şubat 2016 tarihli kararın 51. paragrafı).
48. Mahkeme ayrıca kararın gerekçesinin, bir yandan delillere ilişkin esas incelemesi bulguları ve değerlendirmeler ve diğer yandan mahkemenin hukuki sonuçlarını da içermesi gerektiği görüşünün ortaya konduğu n kendi içtihadına atıfta bulunmuştur. Mahkeme kararı, belirtilen gerekçelerde hukuki hükümleri ve bunlar arasındaki mantıksal ilişkiyi içermiyorsa, karar almada keyfiliğin yasaklanmasına ilişkin anayasal ilkeyi ihlal etmiş olur. (Bkz. KI72/12 sayılı *Veton Berisha ve Ilfete Haziri* başvurusuna ilişkin 17 Aralık 2012 tarihli kararın 61. paragrafı ve KI97/16 “*IKK Classic*” başvurusuna ilişkin 9 Şubat 2016 tarihli kararın 52. paragrafı).
49. Mahkeme bu çerçevede, Temyiz Heyeti'nin itiraz konusu kararının başvuru sahiplerinin Belediye Mahkemesi kararına karşı KÖA'nın itiraz başvurusunun zamanında yapılıp yapılmadığıyla ilgili esas iddialarını ele almadığını gözlemlemiştir. Başvuru sahipleri sürekli bir şekilde KÖA'nın itiraz başvurusunun zamanında yapılmadığını ve bu itiraz başvurusunun Temyiz Heyeti'nce kabulününün 2008/6 sayılı Yönetmeliğe aykırı olmakla kalmayıp kendi içtihatlarıyla da çeliştiğini iddia etmişlerdir.

50. Mahkeme, daha somut bir ifadeyle, başvuruçuların Temyiz Heyeti nezdinde aşığıda verilen argümanları sürekli bir şekilde gündeme getirdiklerini tespit etmiştir: a) 2008/6 sayılı Yönetmelik, Temyiz Heyeti'ne yapılacak itiraz başvurusunu süresinin 30 (otuz) gün olup, KÖA itiraz başvurusunu Belediye Mahkemesi kararında belirtilen kanun yolu yönergesi ve 2008/6 sayılı Yönetim Yönergesine dayanarak bu süre geçtikten sonra yapmıştır; b) Temyiz heyeti içtihatlarında itiraz başvuruları süresinin hesaplanmasında, 2008/6 Yönetim Yönergesine kıyasla hukuki açıdan üstün olan 2008/6 sayılı Yönetmelik düzenli bir şekilde uygulanmıştır. Temyiz Heyeti, kendi kararında bu iddiaları ele alma veya gerekçelendirme konusunda başarısız olmuştur.
51. Temyiz Heyeti aslında, davalının yani KÖA'nın itirazını temellendirilmiş olarak onayıp Belediye Mahkemesi kararını bozarak gerekçesini sadece aşığıdaki paragrafta temellendirilmiştir:
- “İlk derece mahkemesi bir hukuk meselesi olarak var olmayan kanun yolunu onayladı. Bu davadan davalının 1959 tarihli alım satım sözleşmesinin konusu taşınmaz malların sahibi olmadığı açıktır. Başlangıçtakinden farklı bir mülkiyet iddiası hukuken imkânsızdır. Bu gibi durumlarda - sözleşmenin yürürlükten kaldırılma, iptal veya feshedilip, davalının sözleşmeye konu olan asıl mülkün sahibi olmayınca sadece maddi tazminat söz konusudur. Bu nedenle, itiraz konusu karar yanlıştır ve karar bozulup davanın temelden yoksun olarak reddedilmesi gerekir”.*
52. Temyiz Heyetinin gerekçesi aslında KÖA'nın itiraz başvurusunun kabul edilebilirliği konusunu ve başvuruçuların bu itiraz başvurusunun zamanı geçtikten sonra yapıldığına yönelik iddialarını ele almakta başarısız olmuştur. Mahkeme, yukarıda açıklandığı üzere AIHM'nin ilgili içtihadına atıfta bulunarak, mahkemelerin tüm delillerin ayrıntılı bir cevap vermesi gerekmediğini, ancak başvuruçuların temel delillerini ele alması gerektiğini hatırlatır. Temel delillerin ele alınıp alınmadığının belirlenmesi kararın niteliğine bağlıdır ve davanın koşulları ışığında belirlenmelidir.
53. Mahkeme, mevcut dava koşullarında, yürürlükteki mevzuat ile Temyiz Heyeti'nin içtihadına dayanarak KÖA'nın Belediye Mahkemesi kararına karşı yaptığı itirazın yasal süre içerisinde yapılmadığıyla ilgili iddiaların, başvuruçularca ileri sürülmüş ve Temyiz Heyeti tarafından ele alınıp gerekçelendirilmesi gereken asli iddia ve delil olduklarını değerlendirmiştir.
54. Mahkeme bu çerçevede başvuruçuların asli iddialarına ilişkin gerekçe bildirmede Temyiz Heyeti'nin gösterdiği başarısızlığın, adil ve tarafsız yargılanma hakkının bir parçası olarak başvuruçuların dinlenme hakkı ve gerekçeli bir karar hakkının ihlali olduğu görüşündedir. (bkz. diğerleri yanı sıra KI97/16 sayılı başvuruya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararının 64. paragrafı).
55. Mahkeme bu çerçevede, yukarıdaki gözlemler ışığında sürecin bir bütün olarak ele alındığında, Temyiz Heyeti'nin 21 Nisan 2016 tarihli kararının [AC-II-12-0126] AIHS'nin 6 (1) maddesi ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 31. maddesi gereğince “adil yargılanma” hakkı kriterlerini yerine getirmediğini

değerlendirmiştir. (Bkz. *Grădinar/Moldova*, AİHM Başvuru No. 7170/02, 8 Nisan 2008 tarihli kararın 115. paragrafı).

56. Mahkeme, bu sonucun yalnızca, başvuru sahiplerinin asli iddialarının gerekçelendirilmesi eksikliği açısından Temyiz Heyetinin itiraz konusu kararıyla ilgili olup, hiçbir şekilde davanın esasına ilişkin sonucu hakkında bir peşin hüküm olmadığını vurgular. (Bkz. diğerleri yanı sıra KI97/16 sayılı başvuruya ilişkin Mahkeme Kararının 68. paragrafı).
57. Mahkeme son olarak, başvuru sahiplerinin ayrıca, Belediye Mahkemesinin kararının itiraz başvurusu son tarihinin sona erdiği iddia edilen tarihte kesinleşmiş kaziye (*res judicata*) olduğunu ve Mahkeme'den Priştine Belediye Mahkemesi'nin 29 Temmuz 2010 tarihli [C.nr.2021/2007] kararının *res judicata* olarak yürürlükte bırakılmasını talep ettiklerini hatırlatır. Dahası başvuru sahipleri, Temyiz Heyeti kararının AİHS'nin 1. Protokolünün 1. maddesi ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 46. maddesi [Mülkiyetin Korunması] ile güvence altına alınan haklarını ihlal etmek suretiyle çıkarıldığını ileri sürmüşlerdir. Başvuru sahipleri bu iddialarını oluştururken AİHM'nin bir dizi davasına atıfta bulunmuşlardır.
58. Mahkeme bu çerçevede, bu iki iddianın aslında Temyiz Heyetinin itiraz başvurusunun yasal süre içerisinde yapıp yapılmadığı yorumu ve gerekçesiyle bağlantılı olduklarını tespit etmiştir. Netice itibarıyla Mahkeme, bu kararlar başvuru sahiplerinin gerekçeli karar alma haklarının ihlal edildiğini ve Temyiz Mahkemesi kararını hükümsüz ilan edip bu karara uygun şekilde davanın yeniden görüşülmesi için Temyiz Heyetine iadesine hükmettiği olgusundan hareketle, bu iddiaların görüşülmesinin gerekli olmadığı sonucuna varmıştır.

Sonuç

59. Sonuçta Mahkeme, Belediye Mahkemesi kararını feshederek, başvuru sahiplerinin itiraz başvurusunun yasal süre içerisinde yapıp yapılmadığına yönelik asli iddialarını gerekçelendirmeksizin Temyiz Heyeti, AİHS'nin 6(1) maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 31. maddesiyle güvence altına alınmış olan adil ve tarafsız yargılanma hakkını ihlal ettiğini tespit etmiştir. Bu itirazı sonucu olarak başvuru sahipleri gerekçeli karar alma hakkından mahrum edilmişlerdir.
60. Özetle, İçtüzük'ün 74. kuralı (1) fıkrası gereğince YMÖD Temyiz Heyeti'Nin 21 Nisan 2016 tarihli [AC-II-12-0126] kararı hükümsüz ilan edilerek, dava yeniden görüşülmek üzere Yüksek Mahkeme'ye iade edilir.

BU SEBEPLERDEN DOLAYI

Anayasa'nın 113.7 ve 116.1 madde fıkraları, Kanun'un 47 ve 48. maddeleri ile İÇTÜZÜĞÜN 56.(1), 63. (1) (5) ve 74. (1) kuralları uyarınca Anayasa Mahkemesi'nde 29 Mayıs 2018 tarihinde yapılan müzakere sonucunda oyçokluğuyla:

- I. Başvurunun kabul edilir olduğunun İLANINA,
- II. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesiyle (Adil Yargılanma Hakkı) bağlantılı olarak Anayasa'nın 31. maddesi [Adil ve Tarafsız Yargılanma Hakkı] ihlali bulunduğu TESPİTİNE,
- III. Yüksek Mahkeme Özel Dairesi Temyiz Heyeti'nin AC-II-12-2016 sayı ve 21 Nisan 2016 tarihli kararının hükümsüz olduğunun İLANINA,
- IV. Anayasa Mahkemesi'nin bu kararı uyarınca Yüksek Mahkeme Özel Dairesi Temyiz Heyeti'nin AC-II-12-2016 sayı ve 21 Nisan 2016 tarihli kararının yeniden görüşülmesi için İADESİNE,
- V. İÇTÜZÜK'ÜN 63.(5) kuralı gereğince Mahkeme'nin bu hükmünün uygulanması konusunda alınan tedbir hakkında Mahkeme'ye bilgi vermesi hususunda Yüksek Mahkeme'ye BUYURULMASINA,
- VI. Bu meseleye ilişkin bu kararın uygulanması hususunun YAKINDAN TAKİBİNE,
- VII. Bu kararın taraflara BİLDİRİLMESİNE,
- VIII. Kanun'un 20.4 madde fıkrası gereğince Resmi Gazetede YAYIMLANMASINA karar verilmiştir.
- IX. İşbu kararın derhal yürürlüğe girer.

Raportör Yargıç

Gresa Caka-Nimani

Anayasa Mahkemesi Başkanı

Arta Rama-Hajrizi